

NEJSTARŠÍ SKANDINÁVSKÁ LITERATURA

- Kdo?
- Kdy?
  - doba vikinská (800-1050) – rozpad Kalmarské unie (1523)
- Co?
  - 1) staroseverská literatura
  - 2) středověká literatura
- Kde?

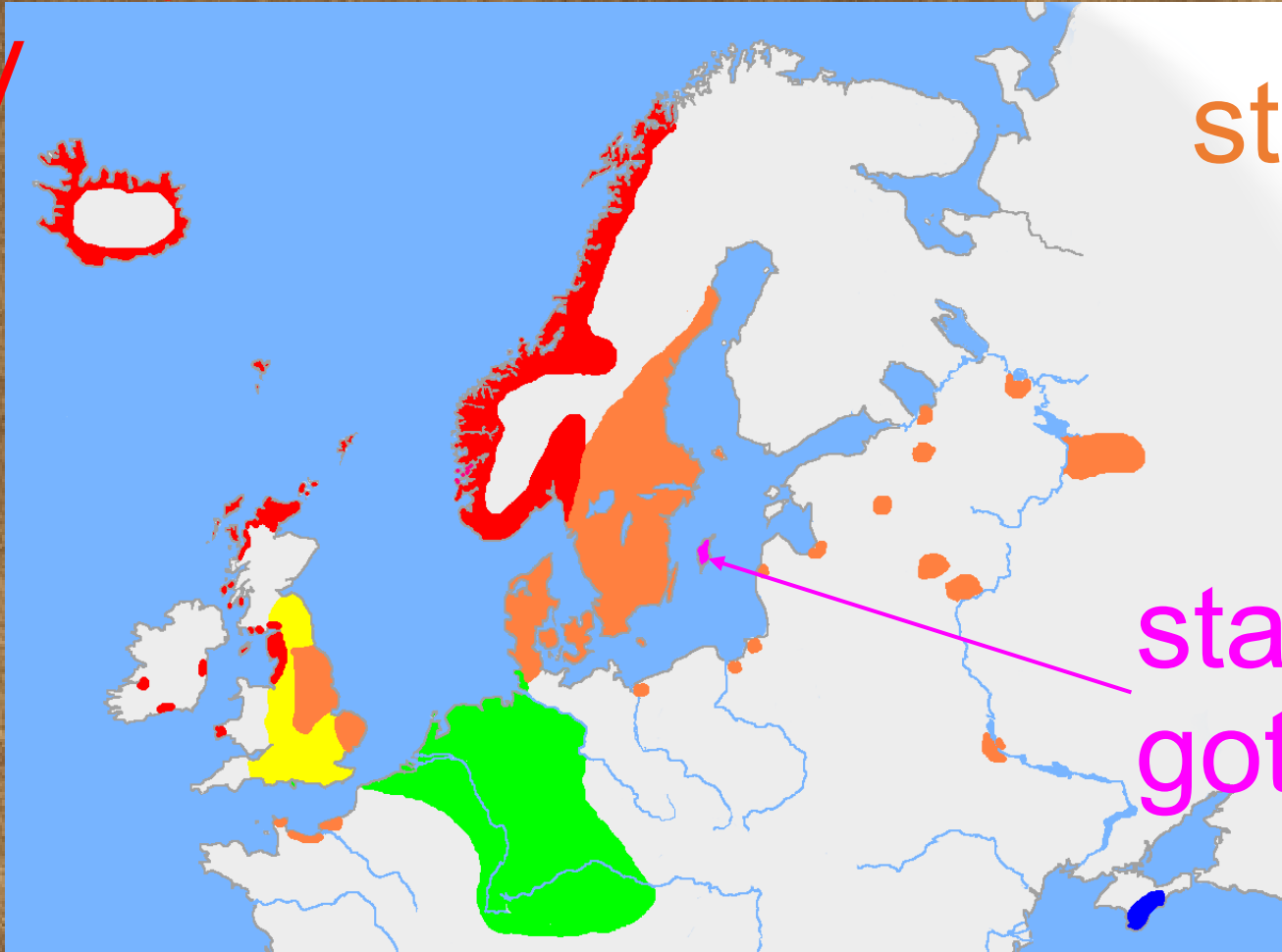
SMĚŘOVÁNÍ VIKINSKÝCH VÝPRAV

západní dialekty
strseverštiny

stará
angličtin
a

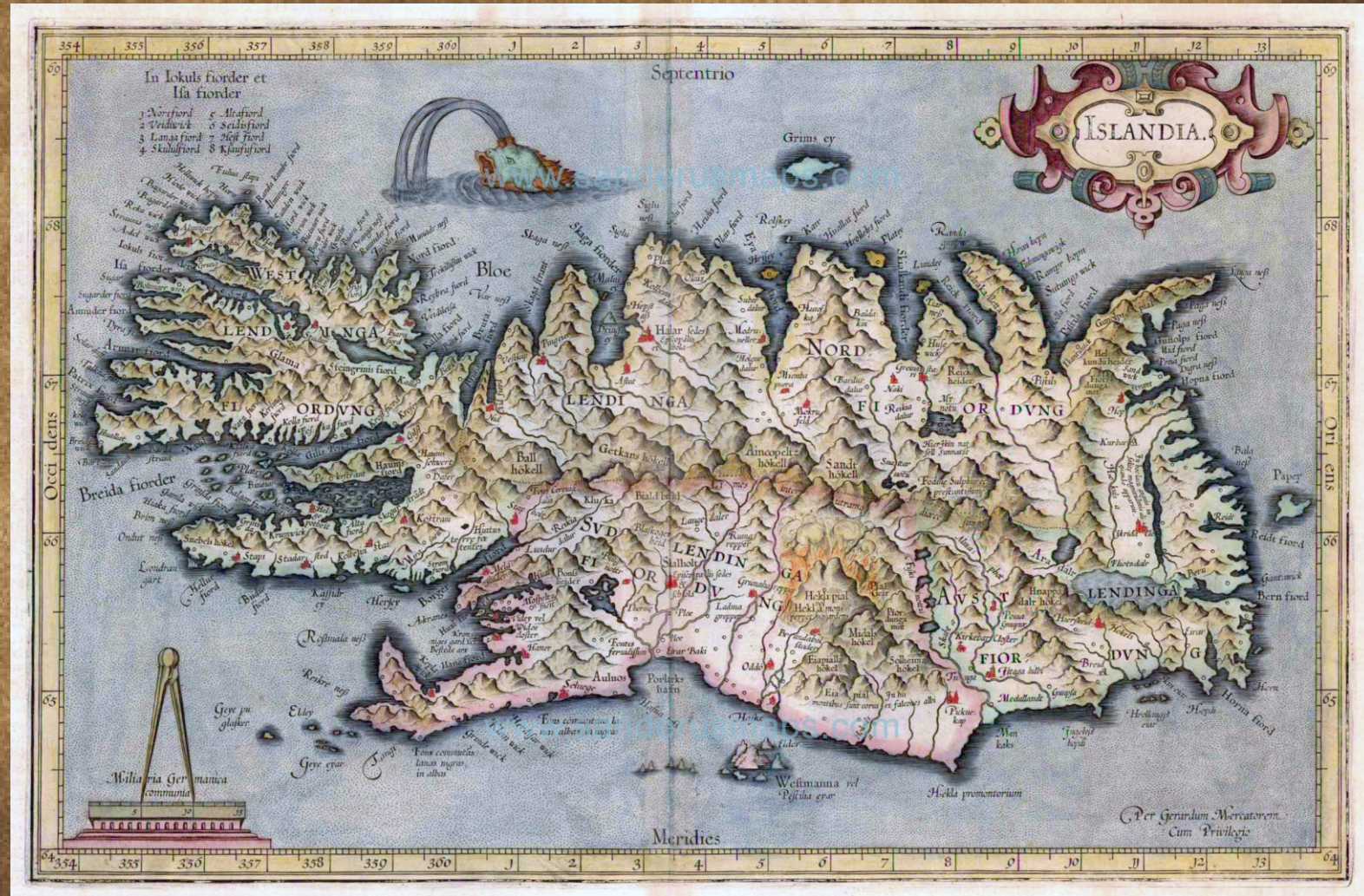
východní
dialekty
strseverštin
y

stará
gotlandština

OSÍDLENÍ ISLANDU

- v letech 880-900
- 930: vznik altingu
- 1000: přijetí křesťanství
- 1262-1264: podrobení se Norsku
- norrön - literatura
- norræna - jazyk

RUKOPISY ČILI MANUSKRIPTY

Árni
Magnússon
(1663-1730)

Flateyjarbók (konec 14. stol.)

Codex Runicus (kol. r. 1300)

ŽÁNRY STAROSEVERSKÉ LITERATURY

- 1) domáci: runové nápisy, eddická a skaldská poezie, ságy...
- 2) přejaté: legendy, rytířské romány, didaktická literatura, latinská křesťanská poezie...

RUNOVÉ NÁPISY

- Kameny v Jellingu (pol. 10. stol)
  - Gorm + Tyra
  - Harald na Gorma a Tyru

ZLATÉ ROHY Z GALLEHUSU

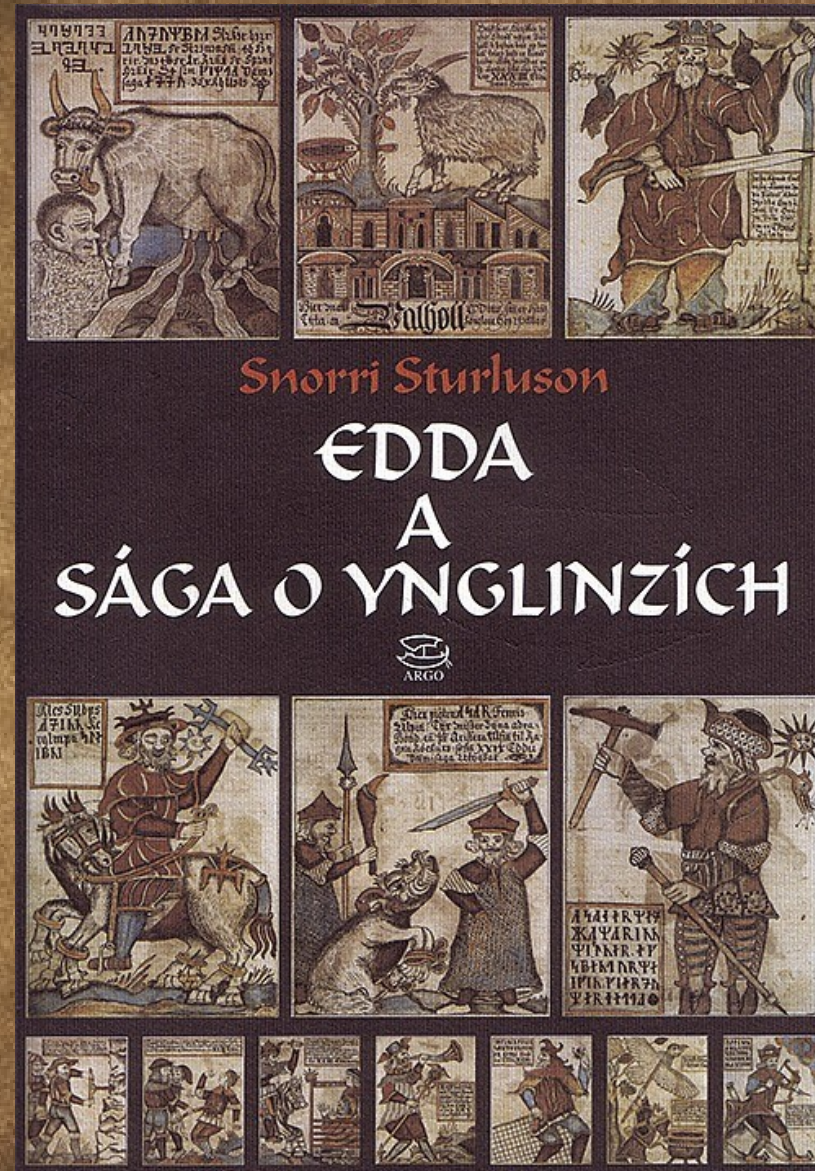
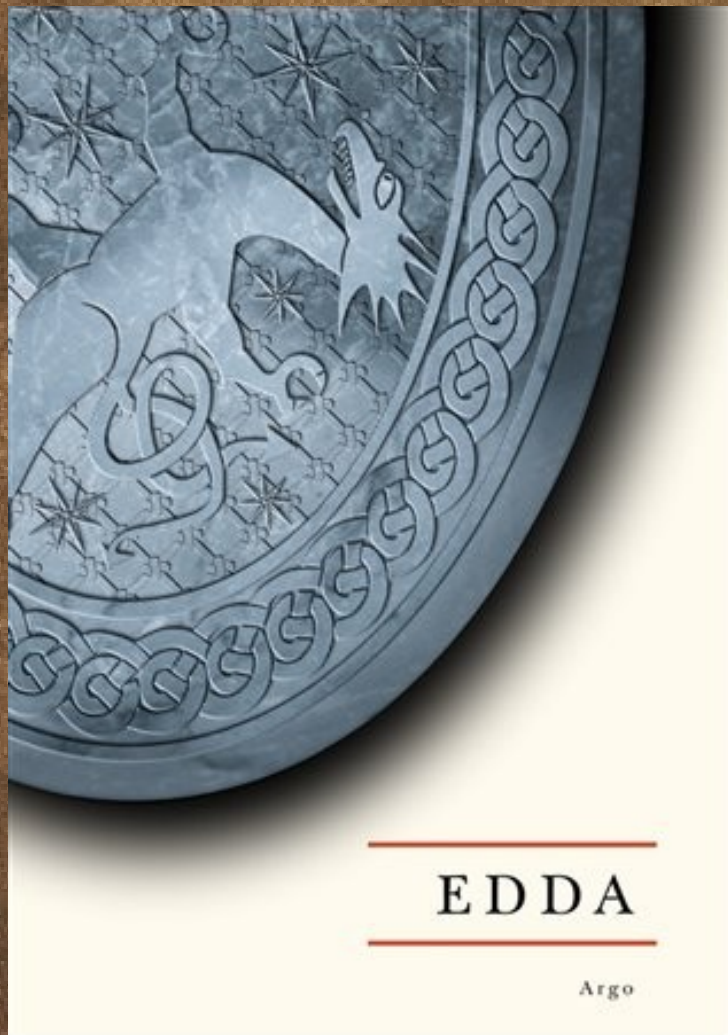

EDDICKÁ POEZIE

VS.

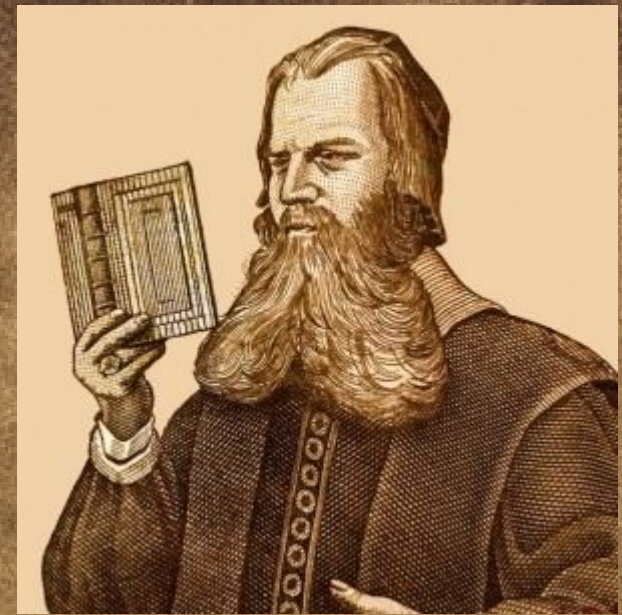
?!

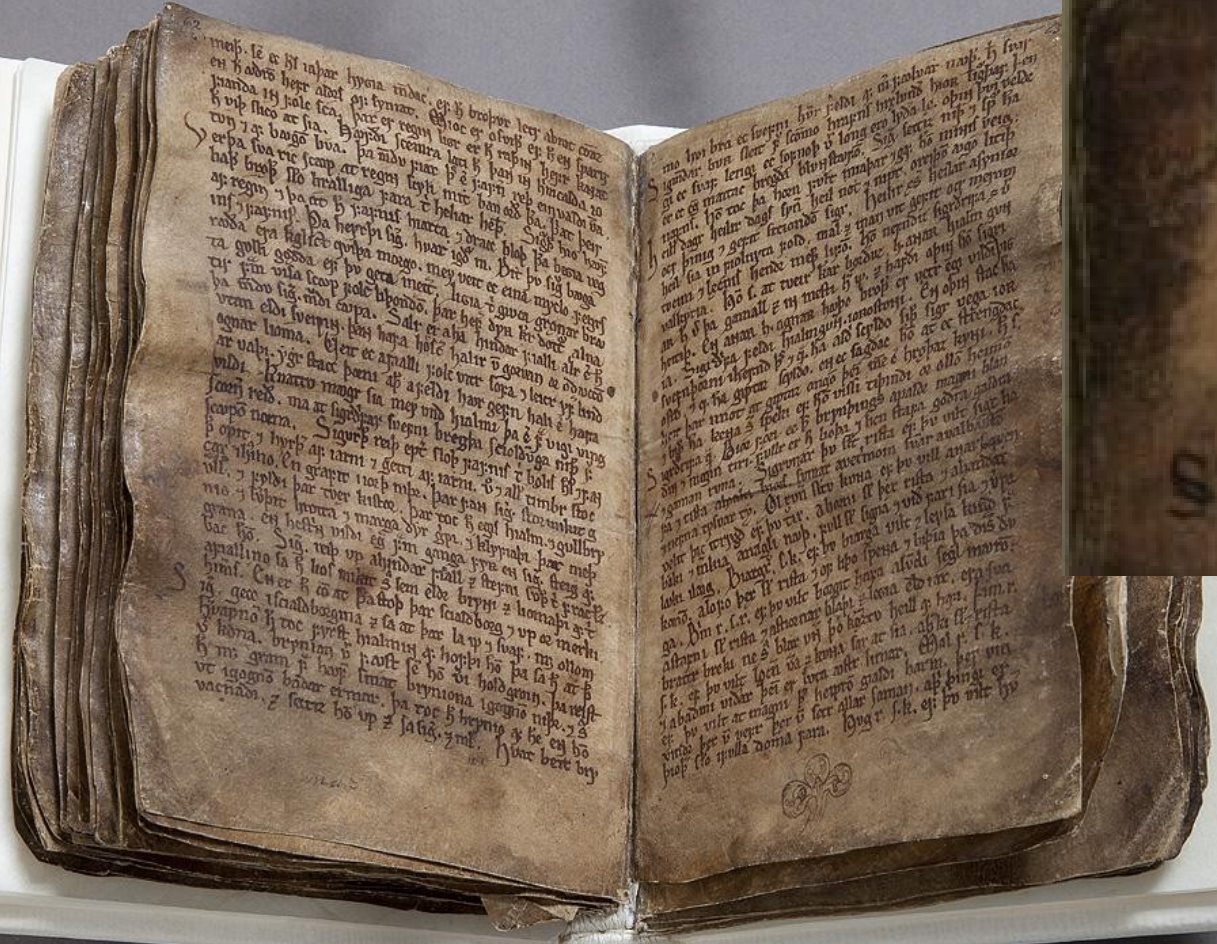
EDDY

- **Brynjólfur Sveinsson** (1605-1675)
  - 1643: objev „Saemundovy Eddy“ --- Codex Regius
- Saemundova Edda = Starší Edda = Písňová Edda
vs.
- Snorriho Edda = Mladší Edda = Prozaická Edda
- **Snorri Sturluson** (1179-1241)

Codex regius

Völuspá (Vědmina píseň)

Hljóðs bið ek allar...

EDDICKÝ VERŠ

- tónický – každý verš obsahoval dva přízvuky
- bez koncového rýmu
- aliterace (náslovný rým)
- dvě základní metra v mytologických i hrdinských písních:

1) fornyrðislag

2) ljóðaháttur

FÖRNYRÐISLAG

Ár var alda
þats ekki var,
vara sandr ne sær
ne svalar unnir,
iorð fannsk æva
né upphiminn,
gap var Ginnunga,
en gras hvergi.

V úsvitu vǣkú
jen Ymi vládl,
nebylo moře
ni mohutných vln,
nebyla země,
ni nahoře nebe,
jen pustá, bez trávy
zela propast.

FÖRNYRÐISLAG

Ár var **a**lda
þats **e**kki var,
vara **s**andr ne **s**ær
ne **s**valar unnir,
iorð fannsk **æ**va
né **u**pphiminn,
gap var **G**innunga,
en **g**ras hvergi.

V úsvitu vǣkú
jen Ymi vládl,
nebylo moře
ni mohutných vln,
nebyla země,
ni nahoře nebe,
jen pustá, bez trávy
zela propast.

LJÓÐAHÁTR

Ungr var ek forðom,
fór ek einn saman,
þá varð ek villr vega,
auðigr óttumz
er ek annan fann,
maðr er manns gaman.

Mlád jsem byl kdysi
a bloudil jsem sám
po cizích cestách.
Bohatým jsem si připadal
když přítele jsem potkal.
Radostí je muž muži.

LJÓÐAHÁTR

Ungr var **e**k fordom,
fór ek **e**inn saman,
þá varð ek **v**illr **v**ega,
auðigr óttumz
er ek **a**nnan fann,
maðr er **m**annns gaman.

Mlád jsem byl kdysi
a bloudil jsem sám
po cizích cestách.
Bohatým jsem si připadal
když přítele jsem potkal.
Radostí je muž muži.

HRDINSKÉ PÍSNĚ

- Cyklus písní o Sigurdu Fáfnisbanim

stavkirke (štábkový kostel) ve Fantoftu

SKALDSKÁ POEZIE

- skald – dvorský básník i kronikář
- básnické prostředky:

1) **heiti** - jednoslovné poetismy

- moře = vlna, příboj, záliv, řeka...

2) **kenningy** - básnický opis

A) osoba charakterizována činností: válečník = ničitel štítů; kníže = dárce zlata/lamač prstenů

B) obrazné pojmenování/metafora: tekutina/pot meče = ?

cesta vln/racků = ?

děšť oštěpů = ?

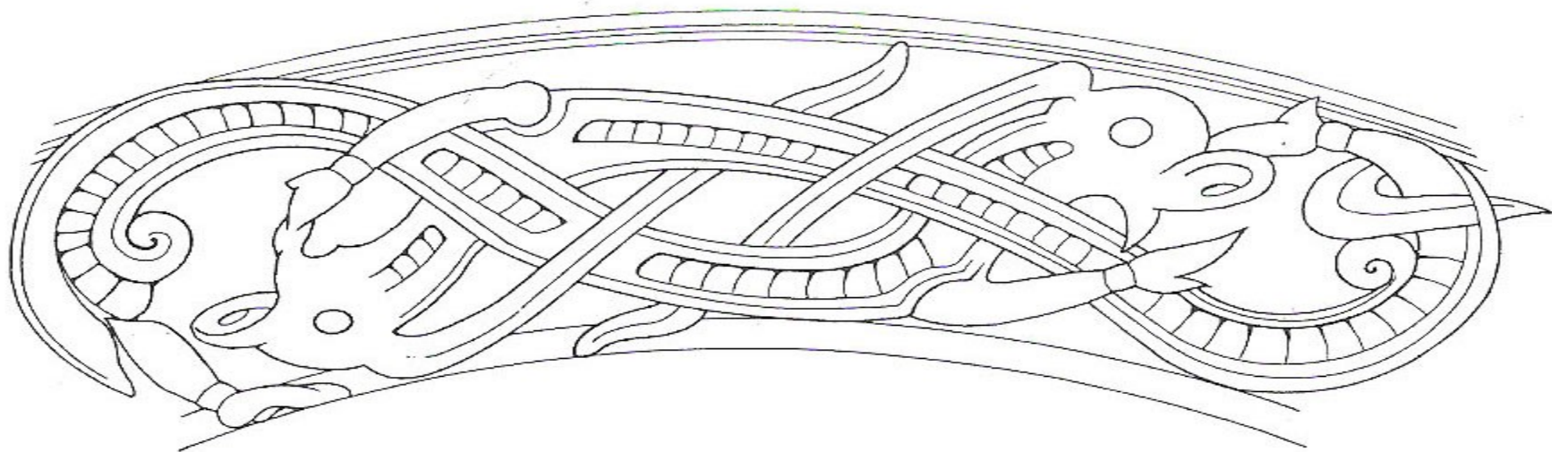
labuť potu trnu ran = ?!

Sedmičlenný kenning...

Ok gimslongvir ganga
gífrs hlémána drífu
nausta blakks et næsta
Norðmanna gram þorði.

A hybatel plamene jít
démona chránícího měsíce vánice
loděnic ryzáka přímo za
Seveřanů králem si dovolil.

Sedmičlenný kenning...

Ok **gimslongvir** ganga

gífrs hlémána **drífu**

nausta **blakks** et næsta

Norðmanna gram þorði.

A **hybatel** **plamene** jít

démona chránícího měsíce **vánice**

loděnic **ryzáka** přímo za

Seveřanů králem si dovolil.

gimslongvir **drífu** **gífrs** hlémána **blakks** nausta

hybatel plamene vánice démona měsíce, chránícího ryzáka loděnic

Rozluštění

blakks nausta = ryzák loděnic = ?

hlémáni blakks nausta = měsíc chránící loď = ?

gífr hlémána blakks nausta = démon (doslova „chtivec“) štítu = ?

drífa gífrs hlémána blakks nausta = vánice sekery = ?

gim drífu gífrs hlémána blakks nausta = plamen bitvy = ?

gimslongvir drífu gífrs hlémána blakks nausta = hybatel meče = ?

Sedmičlenný kenning...

A hybatel plamene jít
démona chránícího měsíce vánice
loděnic ryzáka přímo za
Seveřanů králem si dovolil.

„A válečník si dovolil jít přímo
za norským králem.“

EGILL SKALLAGRÍMSSON

(CCA 910-990)

EDDA SNORRIHO STURLUSONA

Části:

- 1) Prolog
- 2) Gylfiho oblouznění
- 3) Jazyk básnický
- 4) Výčet meter

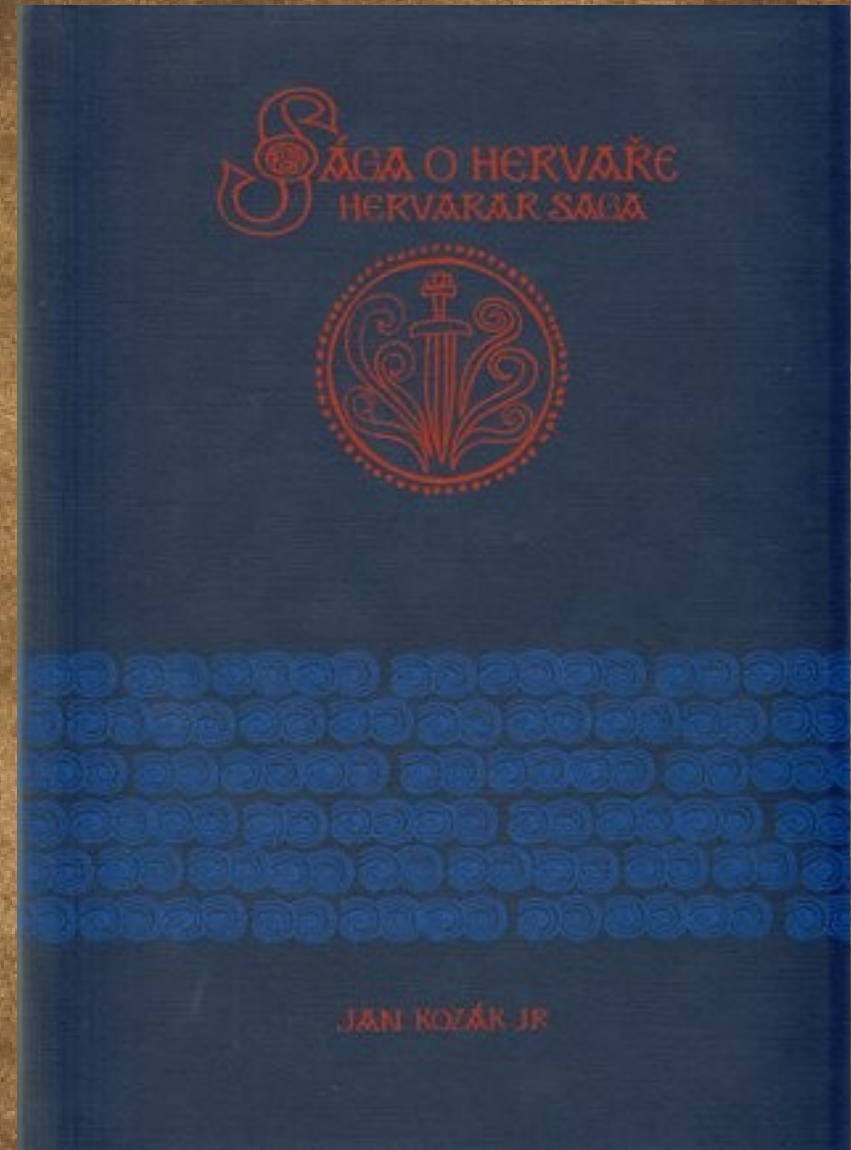
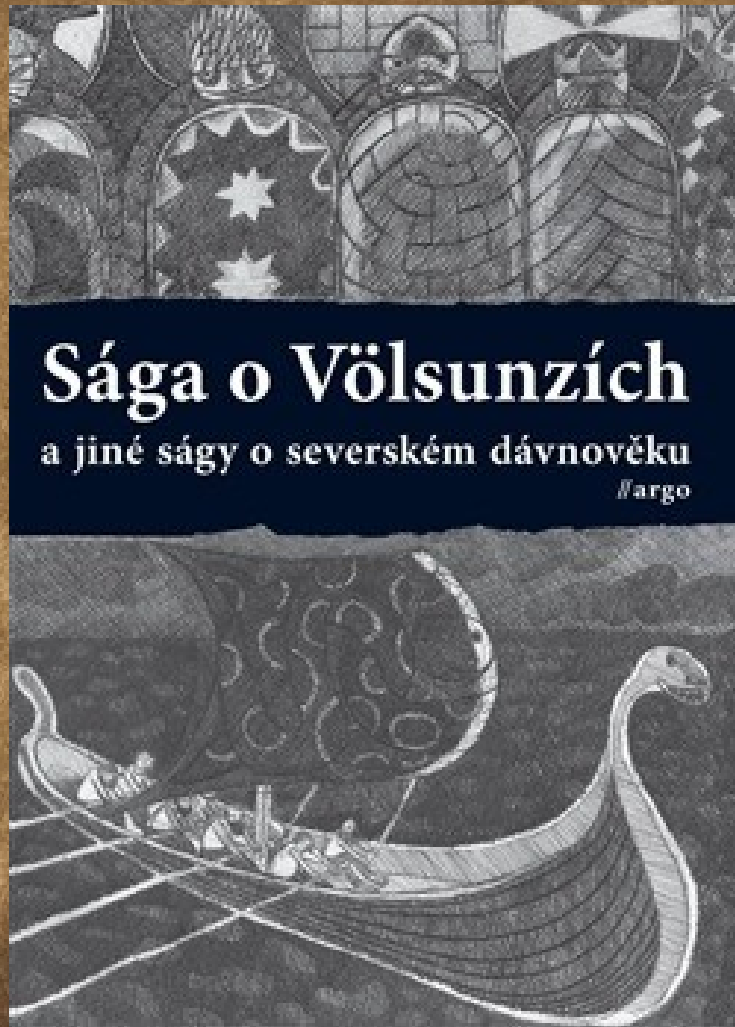
SÁGOVÁ LITERATURA

Mnoho typů:

- 1) královské
- 2) o biskupech a současnosti
- 3) o apoštolech, svědcích
- 4) historické
- 5) rytířské
- 6) o Island'anech/rodové**
- 7) o dávnověku a lživé

ČESKÉ PŘEKLADY SÁG

OTÁZKY NA PROMYŠLENÍ

- Jaké stopy staroseverské literatury a kultury nacházíme v současnosti? Jaký je obraz starého Seveřana v moderní kultuře? Lze pro něj najít nějaké ukotvení v literatuře?
- Co je poetického na skaldské poezii?